

Важным фактором успешности разработки и внедрения планов и проектов городского развития являются непрерывная взаимосвязь, информационный обмен и координация всего комплекса направлений стратегического планирования. В условиях недостаточного финансирования необходимо определять наиболее экономически выгодные и перспективные проекты и программы. В этом направлении основной задачей стратегического планирования управления является экспертная оценка и отбор наиболее приоритетных в фокусе социального и экономического развития города проектов и программ.

Особенностью стратегического планирования управления в условиях нестабильности финансово-правовой системы и неоформленности административных, экономических и социальных институтов является необходимость максимального снижения вероятности возникновения кризисных ситуаций. Поэтому неотъемлемыми составляющими планирования становятся анализ возможных рисков и меры по их предотвращению, разработка альтернативных вариантов развития, постоянное обобщение получаемой информации. Перспективная стратегия управления планирования в нестабильных условиях должна быть сконцентрирована на моделировании возможных вариантов развития, анализе вероятности получения различных результатов в случае преобладания разнонаправленных тенденций городского развития.

Получено 14.01.2002

ББК 65.9(2) 441

Г.В.КОВАЛЕВСЬКИЙ, д-р екон. наук, Т.В.КАЗАК
Харківська державна академія міського господарства

НОВА КОНЦЕПЦІЯ І ПРОГРАМА СТАЛОГО СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ МІСТА (НА ПРИКЛАДІ м.ХАРКОВА)

Розглядається нова концепція і програма сталого системного розвитку міст (на прикладі м.Харкова). Визначені пріоритети, цілі, ознаки принципово нової міської економіки сучасного типу.

Міста України здійснюють перехід до нового, сучасного типу муніципального управління. Проте до цього часу не розроблені принципово нова концепція і програма стратегічного реформування міської економіки, її інфраструктури, а також організаційного, кадрового, правового, інформаційного, екологічного та соціального забезпечення сталого системного розвитку міст України.

У діючих концепціях і програмах розвитку міст України до 2010р. не враховані повною мірою нові реалії ринкової економіки і світовий досвід впровадження міських реформ. Зокрема, *існуючі кон-*

цепції і програми розвитку міст не забезпечені конкретними джерелами фінансування, в них не визначені кінцеві цілі (у вигляді показників доходів і якості життя з наявними ресурсами), вони не мають системного, комплексного характеру. Наукова складова цих концепцій і програм не відповідає вимогам XXI сторіччя і завданням системного реформування міської економіки України.

Аналіз світового досвіду міського планування і прогнозування свідчить, що в існуючих планах і прогнозах розвитку міст нашої країни не враховуються в достатній мірі новітні досягнення високорозвинутих країн і країн з перехідною економікою у сфері стратегічного планування, системного аналізу, муніципального менеджменту, маркетингу, сучасних інформаційних технологій (включаючи всесвітню систему INTERNET, міської інноваційної та інвестиційної політики). Не використовуються правові й бюджетні рекомендації Європейської Хартії місцевого самоврядування, а також світовий досвід впровадження міських проектів на базі зонінгу.

Традиційно з 60-х років минулого століття і до цього часу програми розвитку міст за змістом і назвою були типу "Програма соціально-економічного розвитку певного міста чи області на визначений період" (наприклад, до 2010 року). Але в XXI ст. інформаційну, менеджерську, юридичну чи екологічну складові частини сучасної міської програми ніяк не можна віднести до економічної чи тільки до соціальної сфери діяльності. Відомо, що інформація, менеджмент, юридичне і екологічне забезпечення використовуються як в традиційній економіці (наприклад, у промисловості, сільському господарстві і т.ін.), так і в соціальній сфері (в наданні різноманітних послуг), а також в дослідженні фізичних, хімічних, біологічних, математичних та інших явищ і процесів. Тому інформація та інформаційні системи, менеджмент, право і екологія є такими ж самостійними складовими частинами загального розвитку будь-якого міста (області, країни), як економіка чи соціальна сфера.

Сучасна міська програма повинна охоплювати всі складові частини розвитку міста (області, країни), а не вибирати тільки "економічне" чи "соціальне". Тому *сучасна концепція чи програма може бути тільки концепцією чи програмою системного розвитку міста, області, країни*. Як відомо, сучасне місто (регіон, країна) є комплексом різноманітних систем: економічних, соціальних, юридичних, житлово-комунальних, транспортних, містобудівельних, енергетичних, екологічних, інформаційних тощо. Всі ці системи ефективно діють тільки в умовах *єдиного* злагодженого міського (регіонального, загальногосподарського) комплексу. *Інтеграція різноманітних міських систем до-*

зволяє одержати додатковий маржинальний ефект – ефект від взаємодії цих систем.

Тому пропонуємо нову за змістом і назвою концепцію і програму комплексного розвитку міста – "Концепцію системного розвитку міста" і, відповідно, "Програму системного розвитку міста" (наприклад, "Програму системного розвитку м. Харкова до 2010 року").

Проведений аналіз розвитку м.Харкова за 1950-2000 рр. показує, що тільки "Програма системного розвитку міста" може врахувати сучасні реалії – *поступове виникнення в містах України нової міської економіки*. Ця економіка різко відрізняється від традиційної "індустріальної економіки" 80-х років минулого століття.

Світовий досвід показує, що нова міська економіка характеризується такими найважливішими фундаментальними особливостями:

1. Переважанням у новій міській економіці не промисловості, а сфери послуг – торгівлі, галузей освіти, науки, охорони здоров'я, туризму, житлово-комунального господарства, культури тощо. Це переважання сфери послуг відбивається у показниках чисельності зайнятих працівників, вартості майна (власності), величини витрат, доходів і т.ін.
2. Створенням нових інформаційних систем, нового інформаційного продукту. (Деякі вчені називають сучасну епоху "інформаційною").
3. Інтеграцією і глобалізацією всіх міських систем (включаючи науки про міста, їх розвиток, управління тощо).
4. Підвищенням ролі і значення екологічної системи у міській економіці.
5. Переходом до нових цілей і пріоритетів у міському розвитку. Головними цілями стають зростання грошових доходів міст, їх мешканців, підвищення якості життя населення.

У Харківській державній академії міського господарства в 2000р. вперше в Україні була розроблена "Концепція системного розвитку м. Харкова до 2010 року". У Концепції визначена *система цілей*. Головною метою Концепції визнано підвищення якості життя населення міста. Для конкретизації цієї цілі був обґрунтований новий показник – валовий муніципальний продукт (ВМП) в розрахунку на душу населення міста в твердій валюті (в доларах США) і порівнянних цінах. Для мешканців міста, підприємств, організацій і установ найважливішою ціллю було прийнято зростання реальних грошових доходів у твердій валюті і порівнянних цінах.

Для сталого фінансування всіх міських програм і заходів *пропонується створити в Харкові "нову міську економіку"* (новий сектор

міської економіки – сектор муніципального бізнесу), реструктуризувати традиційну міську економіку, розвивати сферу сучасних послуг туризму, інформаційні технології, нове муніципальне управління, пріоритетне зростання "ефективної науки" тощо.

Серед окремих, локальних програм міського розвитку, зокрема, треба виділити:

- Якість життя населення м.Харкова;
- Програма ресурсозбереження - 2010;
- Муніципальний бізнес;
- Туризм м.Харкова;
- Міські тарифи й ціни;
- Муніципальне житло;
- Зонінг;
- Шляхи і транспорт м.Харкова;
- Освіта Харкова;
- Розвиток науки та інноваційної діяльності;
- Здоров'я населення м.Харкова;
- Інформація та інформаційні системи.

Отримано 14.01.2002

УДК 658.51

М.И.ФАТЕЕВ

Харьковский городской исполнительный комитет

**О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ РАЗВИТИЯ КРУПНЫХ ГОРОДОВ И
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИХ ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА
(НА ПРИМЕРЕ г.ХАРЬКОВА)**

Рассматриваются актуальные проблемы развития крупных городов и функционирования их городского хозяйства.

Харьков является крупнейшим населенным, промышленным и культурным центром Украины, 350-летие которого будет отмечаться в 2004г.

Город, а тем более такой, как Харьков, представляет собой сложнейший механизм в плане организации жизнедеятельности, управления и политики, проблемы которого необходимо решать повседневно.

На пятой конференции мэров крупнейших городов мира, которая проходила в Москве в 1997г., активно дискутировалась идея о том, что многие проблемы больших городов связаны не столько с плохим управлением, сколько с противоречиями их естественного развития. Однако задача как раз и состоит в том, чтобы, досконально зная объ-